

1. DĚJINY VE FILMU: TEORIE

Současná historická kultura je do značné míry filmová. I podle empirických výzkumů představuje film médium, které zásadním způsobem utváří historické vědomí současné společnosti. Role školního dějepisu je v tomto ohledu až druhotná.¹ Pokud chceme vliv dějepisného vzdělávání na kolektivně sdílené představy o minulosti posílit, pak bychom měli zohlednit, nakolik je film pevnou součástí žitého světa dnešní mládeže, a využít jej jako prostředníka a nástroj moderního vzdělávání. Každodennost našich žáků je výrazně ovlivňována dynamickým rozvojem technologií a novými médii. V éře Wikipedie se vztah k informacím změnil. Kniha se jako vzdělávací médium ocitla v jiné pozici, mohli bychom s trochou nadsázky říci, že zestárla. Učitel samozřejmě může učit „po staru“, může se tradičně orientovat na učební texty a klást důraz na osvojování rozsáhlých dějepisných znalostí, riskuje však přitom, že se jeho vliv na historické vědomí žáků ještě oslabí. Průnik na pole populární kultury a práce s filmem se nabízejí jako šance, jak posílit společenský význam a dopad školního vzdělávání. Nejde nám přitom o dějepis založený na sociální hře, ve které běží především o známky, ale o otevřenou hru poznávací, v níž žákům přiznáváme roli aktivních spoluhráčů.

Dějiny ve filmu se inspirují zahraniční didaktikou dějepisu, která má s využitím ikonických a audiovizuálních materiálů ve výuce bohaté zkušenosti.² Jako jeden z cílů jsme si při psaní knihy vytyčili popularizační konceptů, jež se běžně užívají v západní Evropě. Ani v tomto ohledu se nepovažujeme za průkopníky, ale navazujeme na práce našich českých předchůdců.³ V první části knihy se zaměříme na nezbytnou míru didaktické teorie. Pokud chceme film používat i jinak než jako pouhou ilustraci historických

událostí, pak potřebujeme základní pojmy, s jejichž pomocí vytvoříme analytický rámec pro práci s filmovým médiem. I žákům by mělo být srozumitelné, co je to interpretace pramene a jak se může provádět. Následující kapitoly se pokusí tyto obecné otázky zodpovědět. Nebudou přítom čistě teoretické. Didaktické koncepty (Co, jak a proč učit?) jsou zde provázány s ilustrativním filmovým materiálem, který obecné úvahy konkretizuje.

Kniha se zaměřuje především na film, neboť jej považujeme za mimořádně funkční nástroj vzdělávání. Neznamená to ovšem, že bychom roli tohoto média ve vzdělávacím procesu vnímali jako výlučnou. Případové studie v druhé části knihy bohatě doloží, že analýza filmu může otevírat prostor pro navazující práci s dalšími typy pramenů (fotografie, hmotná kultura, karikatura, komiks, svědectví pamětníka, tisk, učebnice aj.). Předpokládáme, že film je pro žáky důvěrně známé a atraktivní médium, a tak může nejnáze vzbudit jejich zájem. Postupujeme tedy v duchu Komenského zásady od blízkého k vzdálenému. Analytické a interpretační dovednosti, jež žáci rozvinou při práci s filmem, mohou návazně využít při práci s texty. Mezi sledováním filmů a čtením knih nemusí být rozpor, ale plodná symbióza.

Poznámky

1. ŠUBRT, Jiří – VINOPAL, Jiří: *Historické vědomí obyvatel České republiky perspektivou sociologického výzkumu*. Praha 2012.
2. PANDEL, Hans-Jürgen – SCHNEIDER, Gerhard: *Handbuch Medien im Geschichtsunterricht*. Schwalbach/Ts. 2011.
3. LABISCHOVÁ, Denisa – GRACOVÁ, Blažena: *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava 2010.